

Tehnofobijas mērīšanas instrumenta adaptācija vecāka gadagājuma cilvēkiem Latvijā

Iļona Zariņa¹, Kristaps Cirčenis¹, Renārs Erts²

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

¹ *Māszinību un dzemdību aprūpes katedra*

² *Fizikas katedra*

Ievads. Iedzīvotāju novecošana, kas palielina viņu ekonomiskās un sociālās prasības, ir kļuvusi par vienu no svarīgākajiem uzdevumiem, kas jārisina.

Latvijas vecākā gadagājuma iedzīvotāji (pēc 65 gadu vecuma) ir dzimuši pirms Otrā pasaules kara, kara laikā vai pāris gadus pēc kara beigām. Tas arī ir noteicis viņu izglītošanās iespējas, kuras ne vienmēr ir bijušas pietiekami labvēlīgas augsta izglītības līmeņa iegūšanai. Tomēr vecāka gadagājuma cilvēki pēdējo gadu laikā strauji uzlabo savas datorprasmes, apgūst internetu un ar to saistītās priekšrocības.

Datori un tehnoloģijas ir kļuvušas par neatņemamu mūsu dzīves sastāvdaļu. Dažkārt ļaudis tās uzņem ar atplestām rokām, citiem tas ir neērti, bet vēl citiem pat doma darboties ar tehnoloģijām ir biedējoša. Britu vārdnīca definē tehnofobiju kā 1) bailes, kas saistītas ar tehnoloģiju attīstības ietekmi uz sabiedrību vai vidi; 2) tehnobailes, bailes izmantot tehnoloģiskās ierīces, piemēram, datorus. Datoru trauksme izraisa izvairīšanos no datora un citu tehnoloģiju lietošanas. Tas var kavēt dažādu tehnisku risinājumu, kas domāti, lai palīdzētu vecāka gadagājuma cilvēkiem un / vai viņu aprūpētājiem veikt aktivitātes un saglabāt savu autonomiju vai kompensēt funkcionālus traucējumus, ieviešanu ikdienas dzīvē. Latvijā līdz šim nav veikti pētījumi par tehnofobiju vecāka gadagājuma cilvēku vidū, tāpēc nepieciešams veikt piemērota instrumenta tulkošanu un adaptāciju.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Tulkot Tehnofobijas mērīšanas instrumentu, veikt sākotnējo datu vākšanu un analīzi, kas nepieciešama skalas adaptācijas procesam. Tulkošanai un adaptēšanai tika izvēlēts Tehnofobijas mērīšanas instruments (*Rosen et al.*, 1992), kuras autors ir Larijs Rozens (*Larry D. Rosen*) un Mišela Veila (*Michelle M. Weil*), un instruments sastāv no trīs skalām. Katru skalu veido 20 apgalvojumi, uz kuriem respondentiem jāsniedz atbilde no "nemaz" līdz "ļoti daudz", izmantojot piecu punktu Likerta skalu. Testam ir trīs apakšskalas: datoru trauksmes skala, datora domu skala, datoru attieksmes skala. Šis instruments izstrādāts pēc 14 pētījumu veikšanas, kuros piedalījās gandrīz 3392 respondenti no 38 universitātēm 23 valstīs. To lietojuši daudzi autori (*Heinssen et al.*, 1987; *McIlroy et al.*, 2001; *North and Noyes*, 2002; *Hogan*, 2006).

Rezultāti. Pilotpētījumā piedalījās 62 respondenti vecumā no 57 līdz 87 gadiem (vidējais vecums – 70,48 gadi). Analizējot datus, tika veikti aprakstošās statistikas aprēķini, vērtēta iegūto datu atbilstība normālsadalījumam. Instrumenta ticamībai tika aprēķināts Kronbaha alfa parametrs, kurš raksturo instrumenta skalu iekšējo saskaņotību.

Secinājumi. Šajā pilotpētījumā tika iegūti aprakstošās statistikas dati par Tehnofobijas mērīšanas instrumenta tulkojumu latviešu valodā un veikta sākotnējā datu analīze, kā arī aprēķināti apakšskalu ticamības rādītāji. Divu apakšskalu rādītāji ir pietiekami augsti, kas liecina par to iekšējo saskaņotību, bet vienas – datoru attieksmes skalas rādītāji – ir zemāki. Tas liecina, ka iegūtie dati jāsalīdzina ar jau veiktajiem pētījumiem, lai izvērtētu šīs skalas piemērotību turpmākajā pētījuma gaitā.